

SVENSKA VARDAGSORD AV LATINSKT URSPRUNG

Åke Lundström 1965

Orden har inlånats genom germanernas kontakter med romarriket fr.o.m. Caesars tid, men huvudsakligen genom kyrkans förmedling efter omkr. 1000; somliga i nyare tid.

slat. = senlatinskt (fr.o.m. 180 e.Kr.)

mлат. = medeltidslatinskt

Om den aktuella betydelsen på det svenska ordet väsentligt avlägsnat sig från den etymologiska, anges denna senare inom parentes.

OBS! Egennamnen, som fanns med i Lundströms material, är flyttade till C049.

altare	altäre, -is n.
bacill	bacillus (liten stav)
best	bestia (vilddjur)
bracka	bracae, -arum fpl. (byxor; bars endast av barbarer)
brev	breve (kort meddelande)
bägare	bicarium, mlat.
bälte	balteus el. balteum
cell	cella (litet rum)
dikt	dictum (det sagda, yttrande, ord)
diktera	dictare
dom(kyrka)	domus Dei (Guds hus)
dubbel	duplex, -icis
fabrik	fabrica (hantverk, verkstad)
fackla	facula, slat. (diminutiv av fax, facis f. = fackla)
falsk	falsus
fars (uppsluppet skådespel)	farcio, farsi, fartum 4 (stoppa full, fylla)
feber	febris, -is f.
fest	festum (festdag)
filiokus	filioque ("och åt sonen", ord i trosbekännelsen)
fin (eg. fulländad)	finis, -is (slut)
fira	feriari, slat. (hålla vilodag, feriae)
fiskal	fiscus (statskassa)
fond	fundus (grund, botten)
form	forma (gestalt, utseende)
frukt	fructus, -us m.
funt (dop-), fontän	fons, -tis m. (källa)
färla	ferula (käpp, spö)
färs (kött-)	farcio, farsi, fartum 4 (eg. = fyllning)
fönster	fenestra (ljusöppning)
grad	gradus, -us m. (steg)
gratis	gratiis, abl.pl av gratia (ynnest, nåd)
gratulera	gratulari (lyckönska, tacka)

grav/erande/	gravis (tung, allvarlig)
hokus-pokus	hoc est corpus meum (trol. "detta är min lekamen (kropp)")
industri	industria (flit, verksamhet)
isolera	insula (ö; eg. sätta på en ö)
just	iustus (rättvis, riktig)
kalas	collatio (conferre = hopbringa)
kalk	calx, -cis f. (kalk, kalksten)
kamp	campus (fält)
kapell	capella, mlat. (eg. liten kappa; rum i franska kungarnas kyrka, där den helige Martins kappa förvarades och där kyrkosångarna övade)
kapital	capitale, n., mlat. (huvudsumma)
kapitel	capitulum (huvudpunkt, avsnitt)
kappa	cappa, mlat. (huvudbetäckning)
karda	carduus (tistel)
kardinal	cardinalis (huvud-, förnämst)
kass(era)	cassus (tom)
kassa, kapsel	capsa (låda, förvaringsask)
kedja, kätting	catena
kejsare	Caesar (namnet använt som titel)
kittel	catillus (liten skål, tallrik)
klar	clarus (lysande)
kloster	claustrum (lås; stängt rum)
koka, kock, kök	coquo, coxi, coctum 3
konfiskera	fiscus (statskassa)
kontakt	tactus, -us m. (beröring)
koppel, koppla	copula (band)
korg	corbis, -is f.
kors, kryss	crux, -cis f.
kort (adj)	curtus (förkortad, stympad)
kosta	co(n)stare (kosta, eg. stå fast)
krita	creta (sällad kalkjord)

krona	corona (krans)
kupa, kupol	cupa (tunna)
kur (medicinsk)	cura (vård, omsorg)
kurs	cursus, -us m. (lopp)
kurva	curvus (böjd)
kål	caulis, -is m. (stjälk, kål)
kåpa	capa, slat. (huvudbetäckning)
kår	corpus, -oris n. (kropp, massa)
källare	cellarium (förrådsrum)
kär	carus (dyrbar, kär)
kärra	carrus (4-hjulig lastvagn)
köpa	caupo, -onis m. (krögare)
lilja	lilium
liljekonvalje	lilium convallium (dalarnas lilja)
linje	linea
lyx	luxus, -us m. (yppighet, prakt)
läktare	lectorium, mlat. (upphöjd plats varifrån bibeln lästes)
mantel	mantellum, slat.
marknad	mercatus, -us m. (handel, marknad)
mil	mille (tusen, näml. romerska dubbelsteg)
mode, modern, modell	modus (mått, sätt)
mur	murus
muskel, mussla	musculus (liten mus)
must	mustum (nypressad druvsaft)
mynt	moneta (efter Juno Monetas tempel på Capitolium, där myntverket låg)
månglare	mango m., slat. (slavhandlare)
mässa	missa /est/ (av oklar innebörd i slutet av katolska mässan)
mäster, mästare	magister (föreståndare)
möbel	mobilis (rörlig)
mölla	mola, slat. molina (kvarn)
mönster	demonstrare (visa)
nerv	nervus (sena, sträng)
offer, offra	offerre (erbjuda)
ordna, ordning	ordo, -inis m. (rad, led)
par	par, paris n. (adj. par = lika)
part/i/	pars, -tis f. (del)
pastor	pastor, -oris m. (herde)
pelare	pila, mlat. pilarium
penna	penna (fjäder)
pensel	penicillus (eg. liten svans)
person	persona (urspr. ansiktsmask på teatern; roll)
pest	pestis, -is f. (farsot)
pil	pilum (kastspjut)
pilgrim	peregrinus (främling)

plan	planus (jämn)
planta, plantera	planta (ympkvist)
polera	polire
populär	populus (folk)
port	porta (stadspport)
post	pos(i)ta av ponere = sätta, ställa (avsatt summa, utställd, skjutshåll)
post (dörr-)	postis, -is m.
postilla	post illa /verba textus/ ("efter dessa textens ord"; början av textförklaring)
predika	praedicare (förkunna)
pressa	pressare
prester	praestare
prins	princeps (främst; jfr furste)
promenera	prominare (driva djur framför sig genom hotelser)
prost	propositus, mlat. (föreståndare)
pröva	probare (gilla, godkänna)
publik	publicus (offentlig, allmän)
puls	pulsus, -us m. (slag, stöt)
pulsera	pulsare (slå häftigt, bulta)
pulver	pulvis, -eris m. (stoft, damm)
punkt	punctum (stick, styng)
påle	palus
päls	pellis, -is f. (skinn, hud)
päron	pirum
radie, radio, radium	radius (stråle)
rar	rarus (sällsynt)
regel	regula (rättesnöre, grundsats)
rekord (eg. minnesvärd prestation)	recordari (erinra sig)
relik	reliquiae, -arum fpl. (lämning, återstod)
republik	res publica (det offentliga, det allmänna, staten)
rudis	rudis (rå, obearbetad, obildad)
rulle, rulla, roll	rotula (litet hjul)
rund	rotundus (rund som ett hjul, rota)
ryttare	ru(p)tuarius (via rupta = bruten väg; ung. "en som håller till på vägen")
rädisa, rättika	radic, -icis f. (rot)
ränta	rendita, mlat. (av reddere = återlämna)
salva (gevärs-), eg. hälsningssalut	salve
semla	simila (fint vetemjöl)
siden	saeta (borst, hästhår)
sigill	sigillum (litet tecken)

signa, välsigna	signum (tecken, korstecken)
simpel	simplex, -icis (enkel)
skrin	scrinium
skriva	scribo, scripsi, scriptum 3
skålla	excaldere, slat. (hälla hett vatten över)
sluss	exclusa, mlat. (excludere = utestänga)
sort	sors, -tis f. (lott, andel)
sortera	sortiri (utvälja genom lotten)
spegel	speculum (metallspegel)
spis (= föda)	spesa, mlat., av expensa (utgifter; av expendere = väga upp)
sprit	spiritus -us m. (ande, flyktig vätska)
stat, stå	status, -us m. (ställning, tillstånd; stånd, värdighet)
stil	stilus (skrivstift, griffel)
stråt	strata (stenlagd väg)
svada	suada (vältalighet, av suadeo = råda, övertyga)
säker	securus (sorglös, lugn)
tavla, taffel	tabula (bräda, tavla)

tegel	tegula (taktegel)
testamente	testamentum (bevitnande, intyg)
text	textus, -us m. (vävnad, sammanfogning)
torn	turris, -is f.
trakt	tractus, -us m. (dragning, sträckning, nejd)
tratt	trajectorium ("överförare")
trist	tristis (dyster)
tävla	tabula (spelbräde)
vag	vagus (kringvandrande, obestämd)
vall	vallum
vas	vas, -is n. (kärl)
vigilera, vigga	vigilare (vaka, bevaka sina intressen, hålla sig framme)
villa	villa (lantgård, gods)
vin	vinum
väst	vestis, -is f. (klädnad)
ympa	imputare, mlat.
åsna	asinus eller asina
öre	aurum (guld)